

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд за присъждане на
образователна и научна степен „доктор” на тема

“Керамичните съдове и малка пластика от селището от ранния енеолит при
Градешница”

Докторант – Веселин Даниелов Данов

СУ “Св. Климент Охридски” Исторически факултет, Катедра археология

Научен ръководител: доц. д-р Петя Георгиева

от проф. д-р Красимир Петров Лещаков, преподавател в

Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”,

катедра Археология

Трудът се състои две части – текст и приложения. Текстът включва: Увод, девет глави, Заключение (205 страници) и Списък с цитирана литература общо 232 страници. В Приложенията влизат: Каталог, карти, фигури и табла, които допълват и илюстрират основния текст.

Докторантът е завършил бакалавърската и магистърската степен на обучението си в специалността Археология на СУ, ИФ. Познавам го добре като негов преподавател и в качеството му на участник в спасителните археологически разкопки, провеждани от Катедрата. Впечатленията ми са отлични: и като студент, и като полеви стажант, а в последствие и като магистър-археолог. Следователно, може да се твърди, че В. Данов се справя успешно със своите професионални задължения и постепенно се изгражда като млад и перспективен изследовател. При колегата има добро съчетание на мотивация и стремеж към завършване на детайлите, което се е отразило и на представения за защита труд.

Темата е сполучливо подбрана и съдържа в основата си стремежа за преоткриване на стойностните страни на старите разкопки на емблематични обекти (в случая – епонима Градешница) и преосмисляне на тяхното значение. За сполуката има основна заслуга научният ръководител. Тази линия на научно дирене трябва без

уговорки да се подкрепи, разшири и обогати съобразно изискванията на третото хилядолетие. Темата на дисертационни труд представлява продължение на магистърска теза, успешно защитена от същия автор, а това е предпоставка за нейното задълбочено разработване.

Предложената за защита теза е дисертабилна, но формулирана по този начин, тя не съдържа в своето заглавие нито разчитаем проблем, нито насоченост на изследването. Въпреки това, недостатъците са отстранени до голяма степен в Увода, където е посочено, че: *”Цел на настоящата работа е да допълни представите ни за характеристиките на културата от ранния енеолит, да прецизира информацията за мястото на ранно-енеолитното селище при Градешница в релативната хронология на културния комплекс Градешница–Слатино–Дикили Таш (ГСД) и да разшири представите за спецификите на региона, към който принадлежи.*

Информационна обезпеченост е задоволителна в количествено отношение. В работата не е включен целия репертоар от артефакти “Градешница”, а само керамичните изделия. Причина за това е фактът, че техния брой е голям, а от друга страна, че те са достатъчни за постигане на поставената цел. Както авторът, така и научният ръководител вярват, че те са най-информативни за определянето на относителната хронология и културна принадлежност на археологическия обект. Докторантът е успял да събере и обработи всички достъпни артефакти във фонда на РИМ Враца и читалищната сбирка в Криводол: керамични съдове похлупаци, подставки и „цедки”, както и образците на малката пластика, намерени в праисторическото селище при Градешница.

Като цяло, каталогът и илюстрациите трябва да се причислят към положителните страни на дисертационната теза. Лаконичното описание на съдовете, което веднага прави впечатление, се дължи на факта, че те са реставрирани и не е било възможно да се направят по-детайлни наблюдения.

Структурата е пряко следствие на поставената цел и произтичащите от нея задачи. Тя е сполучлива и добре балансирана.

За някои несполуки. Не е прието в едно Становище, което съм натоварен да напиша, да се прави подробен преглед на съдържанието по глави – това е една от задачите на рецензентите. Все пак е необходимо обоснова мнението си за наличието както на положителни страни, така и на пропуски в този труд. Одновременно предизвиква стратиграфския прочит на Градешница, предложен от В. Данов. На страници 21 и сл. е описано лошото състояние на документацията и липсата на синхрон в данните от публикациите и инвентарните книги на музея. Става ясно, че авторът не се е добрал нито до полева инвентарна книга, нито до полеви дневници. Нередностите засягат голям процент от целите съдове и в по-малка мяра пластиката. Изобщо не се говори за състоянието на масовия материал. Не са ли запазени оригиналните данни (полевата сигнировка) върху находките и керамичните съдове? Не се говори и за комплекси – споменати са жилища, но какъв е техния инвентар? Находките имат данни за своята позиция (стратиграфска и спрямо жилищата) в каталога, но тази информация не е използвана пълноценно, може би защото авторът не вярва в нейната истинност?! Контекстуалният анализ отсъства. Всичко това прави невъзможен опитът да се подредят информационните единици по степен на достоверност, която да се отрази при компаративния анализ. Така няколкото “строителни хоризонта”, които са проследени от Б. Николов на

терена не се обвързват с конкретни керамични форми, типове, орнаментални мотиви и композиции. Същата констатация може да се направи и по отношение на пластиката. Самият автор е осмислил това, надявам се, защото на с. 25 пише: *“По тези съображения в настоящето изследване не разглеждаме находките по хоризонти, а като общ комплекс от три последователни жилищни нива”*. Обаче не е направен никакъв опит за коментар на онези съдове, чиито данни са сигурни, напр. в главата “Класификация” (с. 33–63). Според мен, подходът би следвало да бъде друг – да се направи обща класификация; да се разграничат типовете, които имат хронологическа и контекстуална детерминираност и на тяхна база да се търсят паралели и различия както в регионален, така и в хронологически план. Вместо това е започнат процес по идентифициране на всеки артефакт по отделно, което, при техния голям брой, неминуемо довежда до негативни резултати. Лошото състояние на документацията прави изводите относно промените на керамичния репертоар и пластиката в синхронна и диахронна перспектива почти непроеждими. Ако хронологическите различия в епонима се игнорират напълно, то това неминуемо ще рефлектира и върху цялата култура с нейните три класически фази – зараждане, разцвет и трансформация към/в следващия, късен етап на халколита. Това от своя страна прави прехода лишен от конкретика, базиран на само типологически прилики и лесно атакуем. Той не би могъл да представлява добре разграничен хронологически хоризонт, защото изходната му база е аморфна. Уви, това са част от опасностите пред всеки опит за препрочитане на старите разкопки и реинтерпретация на техните данни. Има и други. Опитите на В. Данов да се справи с тези препятствия прави добро впечатление, но те не винаги са успешни.

Ненапълно сполучливите елементи на работата включват също така кратката смесването на функционални и технологични признаци, като въвеждане на термините “кухненски и трапезни съдове” (дори не и “керамика”!) при технологично описание на тестото (с. 26) или неправилна стилистика на текста и синтаксиса на изречението. Няма да давам примери, за да не изпадам в прекомерна конкретика.

Приноси.

Самооценката, която се изисква от всеки докторант, не е най-сполучливия елемент на една публичната защита. Струва ми се, че тя трябва да бъде дадена от

членовете на журито и от другите специалисти, които са имали възможността да погледнат работата от страни, проявявайки своята обективност. В конкретния случай, колегата Данов е направил един списък на 11 точки, който аз ще коментирам накратко:

Т. 1 представя рутинна процедура, присъща на всяка археологическа публикация;

Т.2, Т.3 и Т. 4 и Т. 5 съдържат реални приноси, които могат да се опишат накратко като “изработване на класификация на керамичните съдове”;

Новата класификация дава добра база за корелация на керамичните типове и орнаментални схеми – като обща картина и без излизане от рамките на керамичното производство като елемент на културата. Приносите в областта на компаритивната хронология са не толкова убедителни, тъй като поради несигурност относно вътрешното периодизиране на епонима Градешница. Тук е било необходимо да се привлекат допълнителни аргументи. Като приноси могат да се приемат наблюденията относно технологията, класификацията и фрагментарността на малката пластика (Т. 9-11). Приемам като убедителна и т. 8 от списъка, в която се акцентира върху регионалните особености на керамиката и малката пластика на обекта Градешница.

Публикации.

Списъкът с “апробация на резултатите” дава задоволителна представа за участие в конференции с доклади, но публикациите (едната е под печат) биха могли да бъдат като повече на брой, а и да са посветени на по-съществени проблеми.

В заключение бих искал да отбележа, че мнението ми клони към положително, въпреки направените бележки. Считам, че младите изследователи, посветили се на решаването на важни и значими проблеми, се нуждаят от необходимото окуражаване за да произведат продукт, отговарящ на държавните изисквания за получаване на степента “доктор”. Този труд покрива необходимите изисквания.

С оглед на всички положителни страни, придружени и от съобщените несполуки; на базата на направените приноси и несъмнената полезност дисертацията, си позволявам да препоръчам на почитаемото Научно жури да

присъди на маг. Веселин Д. Данов образователната и научна степен доктор.

12. 02. 2017 г.

.....

проф. д-р Красимир Лещаков